

СМЕРТНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ У ТРУДОАКТИВНОМУ ВІЦІ²

Монографія присвячена дослідженню актуальної проблеми смертності населення трудоактивного віку в Україні у соціально-економічному контексті та визначенню резервів і шляхів її зниження.

У монографії висвітлюються особливості соціально-економічних умов формування здоров'я населення України, розкрито чинники та наслідки його кризового стану у трудоактивному віці; проаналізовано зрушення у стані здоров'я населення, що відбулися у трансформаційний період.

Досліджено довготривалі зміни у смертності й середній тривалості життя з акцентуванням уваги на специфіці формування феномену надсмертності населення у трудоактивному віці. Оскільки кризові явища у стані здоров'я і смертності формувалися впродовж тривалого часу, вивчення зрушень у показниках життєзбереження населення здійснюється у глибокій історичній ретроспективі. Вперше завдяки проведеній реконструкції основних параметрів демографічної динаміки України у її сучасних територіальних межах за період 1897–1958 рр. побудовано відповідні таблиці смертності й очікуваної тривалості життя, що дало змогу простежити і зафіксувати історичні тенденції формування основних параметрів режиму дожиття населення України впродовж ХХ – поч. ХХІ століття та ввести у практику демографічного та історичного аналізу науково обґрунтовану оцінку демографічних втрат України у роки соціальних катастроф першої половини ХХ століття, в т. ч. серед населення трудоактивного віку. Розглянуто статеву-вікову диференціацію смертності у трудоактивний період і здійснено оцінку середньої тривалості життя чоловіків та жінок на період зайнятості й незайнятості.

Грунтовно проаналізовано зрушення у структурі причин смерті у трудоактивному віці, виявлена специфіка соціально детермінованої смертності: дана оцінка ролі та внеску алкогольній залежній смертності; характеристика основних тенденцій перебігу епідемій туберкульозу і ВІЛ/СНІДу та їхнього впливу на стан здоров'я і рівень дожиття населення. Вперше проведено оцінку “запобіжної” смертності населення трудоактивного віку, тобто смертності від причин, яким можна запобігти за умови своєчасного звернення та отримання кваліфікованої медичної допомоги; досліджена структура “запобіжної” смертності залежно від можливостей запобігання методами первинної, вторинної та третинної профілактики.

Здійснено оцінку демографічних втрат України внаслідок надмірної та передчасної смертності населення у період пострадянських трансформацій; розрахо-

---

² Лібанова Е. М., Левчук Н. М., Рингач Н. О., Рудницький О. П., Понякіна С. А., Шевчук П. Є. Смертність населення України у трудоактивному віці. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2007. – 211 с.

вано та проаналізовано показники середнього укорочення тривалості життя у трудоактивний період та втрачених років потенційного життя. Визначено ймовірні резерви подовження середньої тривалості життя на різних ділянках віку за умови повної ліквідації смертності від окремих причин смерті та підвищення середнього віку померлих; розроблено багатоваріантний прогноз смертності і середньої тривалості життя у трудоактивному віці на період до 2050 р. У монографії також викладено основні принципи та пріоритетні напрями політики щодо покращання стану здоров'я та зниження смертності трудоактивного за віком населення України.

Монографія адресована демографам, медикам, фахівцям суміжних з демографією наук та всім тим, хто цікавиться демографічною проблематикою України.

*Н.М. ЛЕВЧУК,
кандидат економічних наук,
Інститут демографії та соціальних
досліджень НАН України*